

MIROSLAV SANDANUS EARTH, WIND & FIRE

Autor ↘ Miroslav Sandanus

Kurátorka ↘ Barbora Kurek Geržová

Trvanie výstavy ↘ 24. júna 2022 – 28. augusta 2022

Miesto konania ↘ Galéria mladých

Vernisáž ↘ 23. júna 2022 o 18.00 hod.

Miroslav Sandanus vo svojom maliarskom programe tematizuje naliehavú spoločensko-environmentálnu tému, reflektuje stupňujúcu sa ekologickú krízu spôsobenú aktivitou človeka, ktorá má negatívny vplyv na životné prostredie, prírodu, krajinu a celú planétu. Kriticky poukazuje na jej alarmujúci stav s neustále vzrastajúcim problémom klimatických zmien a globálneho otepľovania.

Sandanusove krajinné prostredia zrkadlia súčasnosť dotknutú ľudskou nedbanlivosťou, ľahostajnosťou a nezáujmom. V autorovej tvorbe môžeme sledovať istý vývoj, ktorý nie je lineárny, ale má skôr charakter paralelne rozvíjaných tém. Spoločným prienikom diel je snaha o prepojenie prírody s človekom.

V prvej línii tvorby, sporej predovšetkým s jej začiatkami (od roku 2017), sa autor sústreďuje na zobrazenie krajiny znečistenej civilizačným odpadom. Komentuje vizuálny smog, konzum, nadprodukciu, hromadenie hmotných vecí – nakupovanie, plytvanie – a tematizuje ilegálne čierne skládky. Dôležitou súčasťou sa stáva motív figúry – človeka, ktorý má ambivalentné postavenie. Je vykreslený ako „ničiteľ“ prírody a „záchranca“ súčasne. Na jednej strane ho kritizuje, na druhej ho zobrazuje v aktívnej snahe o nápravu (zbiera odpad), moralizuje, vstupuje mu do svedomia a poukazuje na jeho ekologickú a spoločenskú zodpovednosť.

Druhá línia tvorby, ktorú predstavuje aj aktuálna výstava, je charakteristická maliarskymi krajinami bez prítomnosti postáv s pochmúrnou, melancholickou, existenciálnou atmosférou. Opustenými, zničenými a vyludnenými krajinami na hranici apokalyptickej

vízie. Autor v nich pracuje so symbolikou prírodných živlov – s ohňom, vodou –, ale i prírodných katastrof – tornád, búrok –, resp. zničenej prírody a prostredia ako následku ľudského správania. Napriek tomu, že postava človeka v dielach absentuje, ľudská stopa je tu výrazne čitateľná i bez jej fyzickej prítomnosti.

Autor vytvára akési dramatické „divadelné“ scény nasiaknuté silnými emóciami. Pohľad na prírodné scenérie zobrazujúce chaos, hrôzu, ničotu, samotu, prázdnotu vyvoláva striedavé pocity strachu, úzkosti, hnevu, smútku či zúfalstva, ale i pocit viny prameniacej z dôsledku nevhodného ľudského zásahu. Tieto ľudské pocity maliar akoby prenášal na „utrápenú“ prírodu a de facto ju poľudšťoval. V živelných scénach sa tak odohráva súboj „kto z koho“, ničivá sila človeka verzus nezdolná (bojovná) sila prírody.

Výstava kriticky mapuje niekoľko tematických okruhov s environmentálnou problematikou, ktorá súvisí s narúšaním prírodnej rovnováhy, ohrozením jej stability s vyústením do jej pozvoľného rozpadu.

Vo voľnej sérii *Undefined* (v preklade neurčený, nedefinovaný) tematizuje jeden zo základných prírodných živlov – oheň, ktorý v sebe nesie množstvo symboliky (od prvopočiatku cez očistu až po znovuzrodenie). V kontexte autorovej tvorby je väčšmi spojený s klimatickými zmenami v dôsledku ľudskej činnosti, s prehriatím planéty, so suchom, s pribúdajúcimi horúčavami, ktoré spôsobujú masívne, nekontrolovateľné ohne pohlcujúce veľké plochy územia, lesov a polí. Sandanus v malbách zachytáva požiarom zasiahnuté lesy, ale i fragmenty plameňa či samotné spáleniská. Motív zobrazuje od realistického záznamu po abstrahujúce podoby v celku i detaile, na väčšej maliarskej ploche i v menších/intímnejších formátoch, pričom veľkosť formátu nerozhoduje o intenzite pocitu prenášaného na diváka.

Malbám, v ktorých tematizuje znečistené ovzdušie, smog (s rovnomenným názvom *Smog*), dominuje dynamická kompozícia, pripomínajúca výbuch, gigantický vír vzduchu, ktorý diváka bytostne vtiahne, pohltí a „rozomelie“. V kontexte teórie umenia je práve smog v publikácii *Posthuman Glossary* autorkami Rosi Briadottiovou a Máriou Hlavajovou priradený k štyrom klasickým živlom – zem, voda oheň, vzduch – ako novodobý fenomén vychádzajúci z dôsledkov súčasnej krízy životného prostredia.

Inak pristupuje v komornejších obrazoch hurikánu, tornáda, búrky a bleskov, ktorých rýchlosť autor akoby „zastavil“ a umožnil nám pozorovať ich z dostatočne „bezpečnej“ vzdialenosti.

Na prvý pohľad pokojná morská hladina s plávajúcimi a rozpadajúcimi sa ľadovými kryhami zobrazená v dielach *Miznutie* a *Disrepair* (neopraviteľné, neobnoviteľné) komentuje klimatické zmeny spôsobujúce nebezpečné postupné roztápanie ľadovcov.

Veľkorozmerné malby *Ničota* a *Chaos* zobrazujú zničené, zdevastované, osamotené prírodné krajiny so zlámanými stromami či vyrúbanými lesmi. Komentuje i „mýtického lykožrúta“, často používaného ako zámienku na ťažbu – s odkazom na nezmyselné a zbytočné vyvážanie dreva.

V dielach *Oblivion* (zabudnutie) a *Inherency* (prítomnosť) autor zaznamenáva interiéry opustených domov vo fáze totálneho spustnutia, ktoré sa bez starostlivosti človeka rozpadávajú. Z ľudských domovov sa tak stávajú doslova ruiny s prepádajúcim sa stropom, opadávajúcimi omietkami a stavebným odpadom, pripomínajúc skládky či smetiská ponechané vlastnej existencii. Je len otázkou času, kedy budú pohltené prírodou. Na výstave tieto fragmenty architektúry, mestské prostredia pôsobia ako kontrast k dielam tematizujúcim prírodu explicitne, spoločným však zostáva stále fakt, že ich „životnosť“ je definovaná a podmienená ľudským konaním.

Sandanus v malbách zaznamenáva nielen postupne sa meniaci svet s jasným kritickým ekologickým odkazom, ale samotné malby prírodných javov – ohňa, dymu, smogu, hurikánu či ľadovca a morskej hladiny – sa stávajú i vizuálne zaujímavým a atraktívnym obrazom vo svojej štruktúre, materii, tvare či farebnej intenzite.

Miroslav Sandanus (*1994, Žilina) je absolventom Otvoreného ateliéru malby Rastislava Podobu na Akadémii umení v Banskej Bystrici. Za svoju tvorbu získal niekoľko ocenení: Cena rektora Akadémie umení v Banskej Bystrici (2021), 3. miesto v súťaži Malba 2020 – Nadácia VÚB (2020) a Cena dekana za bakalársku prácu (2019). Žije a tvorí v Žiline a Rajeckých Tepliciach.